

Katolkinje u Namibiji

*Intervju sa s. Aidom Manlucu u Windhoeku,
11. kolovoza 2009.*

Putovati Namibijom znači voziti se stotinama kilometara kroz nepregledna prostranstva. Gradovi označeni na karti uglavnom su benzinske postaje s trgovinom i nekoliko kuća, a ceste su loši putovi za koje je većinom potreban pogon na sva četiri kotača. Ono zbog čega se ipak putuje su crteži i gravure u stijenama starosti od dvije do šest tisuća godina, tragovi dinosaura u stijenama, okamenjene šume, najstarija živuća biljka na svijetu *Welwitschia mirabilis*, nacionalni park Etosha u kojemu se čovjek osjeća kao u dokumentarnoj BBC-jevoj seriji o divljim životinjama, drugi po veličini kanjon na svijetu Fish River i, naravno, susreti s ljudima koji žive posve drugačijim ritmom i stilom od nas Europljana.

Privatno je putovanje stvar odabira i interesa pojedinca. Privatni život i privatna putovanja nisu nešto što dijelimo sa svim ljudima. Zašto onda pišem o ovome svom privatnom putovanju u Namibiju?

Ima putovanja s kojih nosimo iskustva koja ne mogu ostati samo naša, već žele biti ispričana. Zato, valjda, ljudi i pišu putopise. Jedno takvo iskustvo za koje želim da ne ostane samo moje jest moj susret sa sestrom Aidom Manlucu,

S. Aida sa svojim suradnicama. Snimila Gordana Barudžija.

redovnicom koja živi i radi u Windhoeku, glavnome gradu Namibije i s kojom sam razgovarala. Rođena je na Filipinima, a redu Maryknoll sestara pristupila je 1966. godine. Nakon položenih prvih zavjeta 1969. godine, otišla je u misije. Oko dvadeset godina je živjela i radila u Srednjoj Americi: u Gvatemali, Meksiku i Nikaragvi. Pet godina je djelovala u formaciji mladih sestara koje su se pripremale pristupiti redu. Nakon toga je došla u Afriku. Zanimljivost reda Maryknoll sestara je u tome što same redovnice odlučuju kamo žele ići u misije pa je tako s. Aida odlučila doći u Afriku. Prije pristupanja redu Maryknoll, diplomirala je kemiju te je neko vrijeme radila kao nastavnica. Trenutno živi i radi u Windhoeku, glavnom gradu Namibije u Uredu za žene (Gender desk) Namibijskog katoličkog ženskog pokreta (NCWM) pri Namibijskoj biskupskoj konferenciji gdje koordinira radom ženskih udruga Katoličke crkve u Namibiji.

Sestra Aida je na razgovor rado pristala te smo razgovarajući u njezinom uredu provele sat vremena. *Ured za žene* nalazi se u zgradi Namibijske biskupske konferencije, vrlo je malen, opremljen s osnovnom opremom: radnim stolom, ormarom, stolicama i panoima s mnoštvom plakata, karata i tablica s planovima.

– *Recite nešto o Maryknoll sestrama.*

– Maryknoll sestre su međunarodna zajednica, zajedno s Maryknoll braćom. Red je ustanovljen 1912. godine u SAD-u. Utemeljiteljica reda je majka Mary Joseph Rogers. Ona je studirala na Smith fakultetu, gdje je vidjela kako protestantske žene odlaze u misije u Kinu. To ju je potaklo na razmišljanje kako bi i katolkinje trebale misionariti. Razgovarala je o tome sa svećenikom Jamesom A. Walshom i pitala ga bi li pokrenuli klub misionarki. On je na to pristao, a budući da je već izdavao brošuru o misijama, *The Field Afar*, predložio je s. Mary da mu se pridruži. S još nekoliko žena, ona je to prihvatila, a s vremenom je brošura postala časopis koji i danas izlazi pod nazivom *Maryknoll magazin*. S vremenom se sve više sestara iz različitih zemalja pridružilo redu, a zbog američkih korijenja, red je prilično liberalan i moderan. Sestre se zaista trude prepoznati i prihvaćati znakove vremena. Prve su misije sestara bile odlazak u Kinu te Japan i Filipine. Dolaskom komunističkog režima u Kinu mnoge su se sestre morale iseliti te svoje djelovanje preseliti u Latinsku Ameriku i Afriku. Nekoliko braće i sestara i danas žive u Kini, ali tamo ne mogu obavljati svoju misiju već predaju engleski jezik na sveučilištima. Slična je situacija i u Vijetnamu gdje nemamo mogućnost pastoralnoga rada.

Tijekom šezdesetih godina red je dobio više prostora za pastoralno djelovanje. Prije Drugoga vatikanskog sabora i otvaranja Crkve, sestre su radile u školama i bolnicama. Danas ih je tamo vrlo malo, a većina ih je uključena u rad na oživljavanju župnih zajednica.

U našem se redu jako poštuju individualnost i talenti te se potiče njihov razvoj. Kongregacija je vrlo demokratična. Postoji hijerarhija, slično kao i u drugim redovima u Katoličkoj crkvi, no nemamo poglavaricu, a o svim odlukama koje se donose puno razgovaramo i donosimo ih zajedno. Važne su nam supsi-

dijarnost i kolegijalnost. Imamo svoj vodeći tim u kojemu su predsjednica i potpredsjednica, ali ih ne zovemo poglavaricama. Naše sestre ne nose habit. On je postojao u početku, kao i veo, ali su se sestre dogovorile da u pogledu odijevanja budu kao i svi ostali. Znak prepoznavanja nam je kiro, prsten koji nose redovnice, a znak je Isusa Krista. Uskoro će četiri sestre položiti prve zavjete, dolaze iz različitih zemalja: Tanzanije, Istočnog Timura, Filipina i Južne Koreje. Kada sam ja polagala zavjete bilo nas je osam, također iz različitih zemalja: Tanzanije, Filipina, Vijetnama, Kolumbije, SAD-a. Međunarodno obilježje naše zajednice velik nam izazov jer zahtijeva trud na upoznavanju različitih zemalja i običaja. Također, naša je kongregacija i međunterikinje u Namibiji u upotjebna. Kada se netko odluči pristupiti redu, očekuje se da neće djelovati u svojoj domovini već u nekoj drugoj zemlji. Međukulturalnost povezujemo s katoličanstvom naše Crkve koja je univerzalna, otvorena svima.

– *Kako biste opisali svoj pastoralni rad u Namibiji?*

– Moj trenutni posao je u *Uredu za žene (Gender desk)** kao nacionalne koordinatorice za pitanja žena pri Namibijskoj biskupskoj konferenciji u Windhoeku. Sve je počelo tako što smo unutar župa organizirali ženske odbore/zajednice. U Namibiji postoji mnogo ženskih organizacija unutar Katoličke crkve. Žene se vole organizirati! Međusobno se pomalo i »natječu« u svojim aktivnostima i često se poistovjećuju svaka sa »svojom« organizacijom. Kada sam to uočila, razmišljala sam o tome da je potrebno žene okupljene u organizaciji ujediniti unutar župne zajednice, bez obzira kojoj organizaciji pripadaju, jer tek tako jačaju zajedništvo u Crkvi. Krenula sam od toga da se unutar župa učvrste odbori da bi sve žene bile zajedno. Nakon toga uspostavljena je regionalna zajednica. Žene iz različitih župa dolaze i rade zajedno, a kada su uspostavljene regionalne zajednice, imale smo i nacionalnu! Krenula sam, zajedno sa sestrama, od temelje, od župa, prema izgradnji strukture na nacionalnoj razini.

* Zapravo *Ured za rodna pitanja*. Pod rodnom se misli na društvene razlike između žena i muškaraca koje se nauče i koje su promjenljive tijekom vremena te imaju mnogo varijacija, kako unutar kultura tako i među kulturama. Danas se u cijelome svijetu osjeća potreba da se postupno ukloni svaka podređenost žena muškarcima i u potpunosti vrednuju mogućnosti njihova specifičnog doprinosa društvu. Isto tako da se u potpunosti vrednuju muške vrijednosti i norme koje društvo nameće muškarcima u njihovu ponašanju. Promjene stajališta s obzirom na mogućnosti obaju rodova čovječanstva stvorit će uvjete za bolju rodnu jednakost i poštovanje. Budući da su pripadnice ženskog roda svuda u svijetu, pa onda i u Africi, još uvijek veoma diskriminirani dio čovječanstva, ovdje se *Gender desk* prevodi kao *Ured za žene*. Naime prema riječima Kofija Annana, prijašnjega tajnika UN-a, »ono što se traži« jest »pozitivna, konkretna promjena koja će ženama i djevojkama dati više snage i pouzdanja te preobraziti odnose između žena i muškaraca na svim društvenim razinama« (*What is needed is positive, concrete change that will give more power and confidence to women and girls, and transform relations between women and men at all levels of society*) (nap. ur.).

Danas je Namibijski katolički ženski pokret (NCWM) kao »kišobran« za sve katoličke ženske udruge. Naš ured koordinira i pruža podršku svim ženskim katoličkim udrugama u Namibiji. Pomažem im u svladavanju svakodnevnih vještina, razmišljamo o aktivnostima koje mogu provoditi na razini župa, poučavam ih kako mogu razviti sebe i svoju svijest. Moja je uloga neka vrsta savjetništva jer pomažem udrugama u planiranju aktivnosti na svim razinama: župnoj, regionalnoj i nacionalnoj. Regionalni odbori rade godišnji plan za rad u župama, župe ih dobivaju i rade ono što je u njihovom interesu i mogućnostima. Svrha ovoga ureda u kojemu djelujem jest da promiče takav oblik suradnje, rada i života u Crkvi. U nas je u Namibiji velik problem nasilje u obitelji. Da bi se nasilje smanjilo, odlazim u župe i razgovaram sa ženama o njihovim potrebama. Osmišljam radionice o suzbijanju nasilja i pravima žena te ih unutar župa organiziraju same žene. U početku sam ih ja vodila, no pokazalo se da ljudi u svojim župama mogu sami organizirati radionice i da je to poželjno.

U Namibiji se govori mnoštvo različitih jezika prema različitim etničkim grupama, čak 42 jezika, a važno je da žene mogu međusobno razgovarati. Službeni je jezik engleski koji se uči u školama, a u svakodnevnom se govoru upotrebljava i *afrikaans* te njemački jezik, no ruralno stanovništvo govori svojim jezicima.

Kada jedanput godišnje održavamo nacionalni kongres, dolaze predstavnice iz svih pet regija: Južne, Središnje i tri sa sjevera: Ovambo, Kavango i Kaprivi. Najviše ljudi, čak 60% živi u sjevernom Ovambo području. Ove godine ćemo nacionalni kongres održati na sjeveru u regiji Kavango u gradu Rundu. Bit će to 9. po redu kongres na kojemu će sudjelovati 300 do 400 žena. Podržat će nas i supruga predsjednika Namibije, a uobičajeno je da na godišnjoj skupštini govori i biskup biskupije u kojoj se kongres održava. Ove godine je to biskup Joseph S. Shikongo, biskup vikarijata Rundu. Protekle tri godine organizirale smo i zajednički marš žena »Women marching together« s određenim razlogom i porukom. Ove godine je naša poruka vezana uz izgradnju mira: »Žene, graditeljice mira«, kako bi se održali mirni izbori koji nas u Namibiji očekuju. Na kongresu se predstavljaju žene iz svih regija, međusobno se druže, organiziraju »mini tržnicu« na kojoj prodaju ono što su izradile, a ove ćemo godine posjetiti i kraljicu regije Okavango, jer je zadržana tradicija ženskog poglavice u njihovoj zajednici. Sve što se na kongresu događa, a i inače, događa se na vrlo »praktičnoj« razini, onoj životnoj. Ne držimo akademska predavanja već samo predavanja u manjim skupinama za podizanje svijesti kod žena.

S vremenom sam zaključila da u programe moraju biti uključeni i muškarci pa sam prije 6-7 godina pokrenula tu inicijativu. Ideja je zaživjela u dvije regije te muškarci, kao i žene tih regija, imaju godišnje okupljanje. Željela bih u konačnici povezati ženske i muške organizacije kako bi svi zajedno što kvalitetnije komunicirali, živjeli i radili. Za afričke muškarce je to iznimno važno jer većina njih smatra kako »crkvene stvari« nisu za njih. Vidljivo je to već kada

se dođe na svetu misu po tome što muškaraca u crkvi nema. S druge strane, zanimljivo je da u župnim vijećima sjede većinom muškarci, a poslove koje treba napraviti odrade žene.

Naš se ured zove *Gender desk* i pojam roda (*gender*) je vrlo jednostavno i normalno ušao u uporabu u crkvi u Namibiji.

Vlada je od početka 1990. godine u svojim dokumentima upotrebljavala ovaj pojam, a osnovala je i »Ministry of woman welfare« koji je preimenovan u »Ministry of Gender, Equality and Child Welfare«. Oni vode brigu o zakonskim odredbama za žene. Možemo reći da je sama zemlja rodno osviještena. Vlada provodi istraživanja u ovom području, primjerice kolik je postotak žena s osnovnim obrazovanjem, bez obrazovanja, sa srednjom školom ili završenim fakultetom. Statistike pokazuju da je veći broj djevojčica od dječaka uključen u osnovno i srednje obrazovanje, no na fakultetima je više muških studenata nego studentica. Katolička crkva u Namibiji, pa tako i naš ured, vrlo dobro surađuje s Vladom i koristimo rezultate njihovih istraživanja. Također, mnoga istraživanja provode stranci koji zainteresirani za razvoj zemlje, uglavnom iz EU i SAD-a.

Što se studija teologije tiče, na studiju nema žena niti laika. Iako bi mogli studirati, nemaju interesa tako da je sveukupni broj studenata na fakultetu između 12 i 16 bogoslova. Fakultet teologije nalazi se u sklopu Namibijske biskupske konferencije. Vjeronauka nema u državnim školama, ali biskupi potiču razvoj katoličkih škola u kojima se predaje i vjeronauk. Katolici su u Namibiji manjina, između 14% i 30% ukupne populacije od oko 2 milijuna stanovnika, a većina stanovništva su luterani. Naša je Katolička crkva vrlo mlada i perspektivna!

Tako sam u malo riječi mnogo doznala o tihome i predanom misionarskom djelovanju u veoma prostranoj i slabo napućenoj afričkoj zemlji, koja je više od deset puta veća od Hrvatske, a ima, kako je u razgovoru spomenula i s. Aida, samo nešto više od 2 milijuna stanovnika. Sestra Aida se ne voli fotografirati, ali mi je udovoljila te pozirala u hodniku zajedno sa sestrama koje rade u Namibijskoj biskupskoj konferenciji. Ostala je u velikom poslu, jer je pripremala izvješće o djelatnostima svoga ureda u prošloj godini koje je sljedeći dan podnosila biskupima.

Razgovarala: Gordana Barudžija, dipl. teol.